

se morali pri nas davki strahovito zvišati. Ogerska se se bo v tem slučaju z našim denarjem vojskovala proti nam in naša državna polovica bo imela neizmerno škodo, davkoplačevalec pa bo strašno tepen.

Kar je kvotna deputacija dogovorila, je tako nezaslišano, da temu ni primere. Poslanec Povše je glasoval proti tej kvoti in upamo, da bodo tudi v poslanski zbornici vsi slovenski poslanci kakor jeden mož glasovali proti tej kvoti, ki pomeni za nas nesrečo, za našo državno polovico pa lahko postane katastrofa.

Tega dogovora glede kvote so v prvi vrsti krivi Nemci, ki so s svojo obstrukcijo provzročili odkop Badenija in Bilinskega. Ta dva bi bila gotovo izposlovala, da bi se bil ogrski prispevek zvišal na 42 odstotkov. Nemci so vzrok temu nesrečnemu dogovoru, zato naj pa tudi Nemci zanj glasujejo, če hočejo, slovenski poslanci tega na noben način ne bodo smeli storiti.

Politični pregled.

Položaj. — Levičarji postajajo jako nestrpni. Češki klub se ni še končno izrekel za obstrukcijo, marveč le za najodločnejšo opozicijo. V tem ga bodeta podpirala kluba čeških veleposestnikov in pa Jugoslovanov. Kako se bodo vedli Poljaki in katoliško-nemška ljudska stranka, o tem se še ne ve. Sicer skaša vlada, da bi pridobila za se tudi Čehe. Minister za notranje reči se že delj časa pogaja z načelnikom češkega kluba dr. Engelnom. Brez primernih koncesij se ne udajo Čehi. Saj pa tudi tega ne morejo storiti, ker bi prišli potem pri ljudstvu ob vsako zaupanje. Govori se, da zahtevajo za sedaj preklic znane Kindingerjeve naredbe glede rabe češkega jezika kot notranji uradni uradni jezik in pa odstop ministrov grofa Claryja in dr. Kindingerja. Najbližja bodočnost bo pokazala ali se je vlada vdala Čehom ali ne. Ako ne da vlada Čehom prav nobenega zadoščenja — potem pa ni nemogoče, da ne bi prešli v najbrezobzirnejšo obstrukcijo ali pa da odložijo celo svoje mandate. V tem slučaju bi bili pa na Češkem voljeni socialni drmokratje in pa najhujši radikalci. Kako bi se oralo z njimi, misli si lahko vsak. To eventualiteto je predložil baje cesarju dr. Engel, ko ga je cesar pozval k sebi. Kriza v Avstriji je torej vsak dan akutnejša in priprevljani moramo biti na vse. Pa tudi vlada uvideva, da je treba kaj storiti, zato skuša doseči porazumljenje mej Nemci in Čehi. Stvar je sila težka, zlasti ker Nemci so sedaj o kakem porazumljenju ne, čejo ničesar slišati. Zdaj se zatrjuje, da bo predsednik gosposke zbornice knez Windischgraetz sklical novo pravno konferenco mej Čehi in mej Nemci.

— **Položaj.** Vlada je zašla v največjo stisko. Mirna in stvarna, a odločna opozicija Čehov, katere je desnica sicer večkrtat omahovaje, a vendar dosti dosledno podpirala, je proizročila, da se vlada ne more ganiti. Naloga vlade je, da izposluje od državnega zbora votiranje budgetnega provizorija in zakon o razdelitvi užitnin mej obe državni polovici. Ko se je izkazalo, da vlada tega ne doseže, da se parlamentarna večina neče ukloniti njenim zahtevam, skrila se je za krono. Cesar je poklical k sebi voditelje vseh parlamentarnih strank in jim izrekel željo, naj votirajo budgetni provizorij in zakon o razdelitvi užitnin. Večina teh parlamentarcev je to takoj obljubila samo Čehi so ostali trdni. Vadja čeških polancev dr. Engel je rekel cesarju, da Čehi na sedanjo vlado ne bodo imeli prav nikacih obzirov in tudi vodja čeških veleposestnikov ni hotel ničesar obljubiti. Čehi se zavedajo svojih narodnih dob

žnostij in za to hočejo vladi nasprotovati tudi pri budgetnem provizoriju in pri zakonu o razdelitvi užitnin. Tišati hočejo tudi obstrukcijo, ker brez te ne morejo zadržati votiranja teh predlog. Merodajni krogi se trudijo, pregovoriti Čeha, naj bi vsaj obstrukcije ne začeli. V to svrhu jim ponujajo raznih osebnih in materijelnih koncesij. Zatrjuje se, da se jim bo žrtvoval grof Clary kot vodja sedanje vlade in da so jim obljubljene tudi materijelne koncesije glede jezikovnega vprašanja. Tekom prihodnjih dni se pojasni položaj. Ta je vsekako vlekritičen ker je od njega odvisna smer vse notranje naše politike.

Važnejši predlogi v državnem zboru. — Poslanec Pospišil s tovariši je stavil predlog v svrhu olajšave vojaške službe, da bi sinove srednjega kmečkega stanu, ki so potrebni za domače delo, jemali le v rezervno službo, ker drugače trpi kmetijstvo mnogo vsled triletne službe, dalje naj bi se uvedlo dveletno službovanje, in vojakom-novakom, rezervistom in domobrancem naj bi se, kadar se jih skliče, plačali troški za potovanje od vojaškega erarja. — Poslanec Günther in tovariši so stavili predlog v svrhu povzdige kmetijstva, da bi se uvedel nadaljevalni pouk za moško mladino na deželi obligatorično ter da bi se napravile na ljuškkih na državne stroške kmetijske nadaljevalne šole. — Poslanec Doležal s tovariši je podal predlog glede na ljudsko štetje, po katerem pozivlje vlado, storiti vse potrebno, da bo mogoče poleg občevalnega jezika točno določiti narodnost vseh državljanov, tako, da izostane vsako uplivanje od strani delodajalcev, korporacij, itd, katero uplivanje bi bilo treba kaznovati strogo. — Tak predlog sigurno je povsem na svojem mestu, ali vladi je baš do tega, da konstantuje le število prebivalstva z občevalnim jezikom, za narodnost jej je le malo mar! — Proti konsumnim društvom je stavil dne 14. t. m. poslanec Bielohlawek s tovariši predlog, da se ima predložiti nemudoma načrt zakona, ki bi temeljito odpravil vse kričeče nedos atke, kar jih je naraslo vsled konsumnih in sličnih društev, češ, da konsumna društva so škodljiva trgovcem in obrtnikom in je vsled njih že nebroj družin prišlo ob kruh, zlasti ker taka društva uživajo prednost pred trgovinami na škodo tem. Ima se izvoliti odsek 36 članov zbornice, ki naj se takoj in temeljito peča s tem vprašanjem. — Za podaljšanje oprostitev davka na vinograde, prizadete po trtai uši, je predložil dr. Götz s tovariši načrt zakona, po katerem se ima oprostitev od davkov na take vinograde podaljšati za dobro 15 let, in doba za uplačilo državnih posojil v svrhu opomoči takim vinogradnikom naj se podaljša za 5 let. Poslanec Spinčič s tovariši je stavil nujni predlog v pomoč bednim občinam v Istri, zlasti Rečini, Klani in Liscu, naj se jim da kot neizogibno potrebno izdatne državno pomoč, kakor tudi naj se priskoči na pomoč oškodovanim vinogradnikom, da ohranijo trte za prihodnje. — Dalmatinski poslanec Biankini je interpeloval ministra za deželno brambo radi postopanja vojaških oblastij proti učiteljem-vojakom, katero je naravnost tako, da ga učitelj-vojak ne more prenašati.

Delegaciji. — Cesar bo vsprejel dne 1 decembra t. l. delegacije in sicer najprej ogersko in potem avstrijsko. Za predsednika avstrijske delegacije je določen grof Vetter, dež. glavar na Moravskem.

Državni zbor. — V četrtek dne 23. m. m. so razpravljali v državnem zboru o nujnosti dr. Doležalovega predloga, po katerem naj bi pri bodočem ljudskem štetju ne pazili več na občevalni jezik, temveč vpoštevala naj bi se le narodnost. Ker so dr. Doležala, ko je utemeljeval svoj predlog, levičarji ujezili, potegnil je iz žepa neko brošuro ter je čital iz nje dve uri. Levičarji so hudo godrnjali, kar je od takih ljudi skrajno brezsravno, ako pomislimo kaj so uganjali tri leta. Tudi predsednik je opozoril govornika, da je čas nehati govoriti, a dr. Doležal je takoj zavrnil ter ga vprašal,

da-li hoče poimenških glasovanj, spomnivši ob jednom dr. Leherja, ki je govoril svoječasno 12 ur zaporedoma, ne da bil ga kdo motil. Za dr. Doležalom je govoril dr. Šileny Govoril je o razmerah na Primorskem, Koroškem in Štajerskem, o katerih je dejal, da so slične onim na Moravskem. To je dalo povod poslancu prof. Spinčiču, da je v daljšem jedrnatem govoru pritrjeval predgovorniku glede razmer na Primorskem ter je navedel še marsikaj novega. Ta Spinčičev govor, katerega bomo svoječasno objavili v celoti, je hudo pošegetal italijanske primorske poslance. Naš Lenasi je pobil Spinčičeve trditve s tem, da je posegal v govor z medklici: Ni res, to kar govorite je laž. Jako duhovito in temeljito je tako protidokazovanje, kaj ne, gospod Lenassi? Poslanci Verzengnassi, Zanetti in Cambon so se pa oglasili k stvarnim popravkom, posebno „kunštna“ je bila trditev dr. Verzegnassija, da Slovenci slovenizirajo Italijane. Zanetti pa je hotel slovensko duhovščino na Primorskem indirektno denuncirati s tem, da je rekel, da italijanska duhovščina ne zlorablja lece za politične agitacije. Camboni pa je trdil, da ni v Trstu prač čisto nič treba slovenske ljudske šole. Tem trem gospodom je posvetil dr. Laginje prav tako, kakor so zaslužili. Tudi njegov govor bomo priobčili doslovno. Tem stvarnim popravkom je sledilo glasovanje. Nujnost dr. Doležalovega predloga je bila odklonjena s 118 glasovi proti 94. Temu izidu glasovanja so burno ploskali levičarji. Da je do tega prišlo, je bilo krivo dejstvo, da ni bilo pri glasovanju mnogo Čehov, ker so bili odsotni. Po tem glasovanju je prešla zbornica k dnevnemu redu. Najprej je prišel na vrsto vladin nagodbeni predlogi glede porazdelitvenega zakona. Prvi je govoril Čeh, dr. Kaftani — V naslednjih sejah se je obravnava o nagodbi nadaljevala namreč v petek in v ponedeljek. Najvažnejši je bil govor dalmatinskega pravaša Biankinija, ki je ostro nastopil proti trozvezi in njenemu uplivanju na naše notranje politične razmere ter zagotavljal Čeha, da bodo on in njegovi somišljeniki vedno solidarni z njimi. — Razprava je bila v torek zaključena z govorom generalnih govornikov Maštalke in Kaiserja, na kar se je začela razprava o nujnem predlogu Kubikovem, da naj se podržavi poljska privatna gimnazija v Tešinu.

Srbija. — Ruska diplomacija je dosegla velik uspeh. Navzlic presrčnemu potegovanju notoričnih pokroviteljev razkralja Milana, je moral kralj Aleksander obljubiti, da še pred novim letom pomilosti vse zaradi „zarote“ in „atentata“ na Milana obsojene radikalce. Kralj je to obljubil in pomilosti obsojene na praznik sv. Mihela, ki je po pravoslavnem koledarju 18. decembra. Rusija je vsled tega poslala zopet svojega zastopnika v Beligrad.

Vojska v Južni Afriki — Mi smo prepričani, da se morajo sramovati Angleži radi škandaloznih neuspehov v južni Afriki proti številno tako neznatnemu sovražniku kot so Buri. Še bolj sramovati pa bi se morali tega, da se spremene vse v njihrljivih napovedane zmage angleškega orožja v — poraze. Iz kolikih mest Natala, Oranja itd., so se angleški listi oznanjevali slavne zmage nad Buri, končno pa se je pokazalo, da so v resnici bili tepeni Angleži. V zadnjih listih je bilo poročilo o zmagi generala Methuena nad Buri, blizu mesta Belforta, sedaj pa čitamo o tem ravno nasprotno, zakaj neangležkim listom poročajo iz južne Afrike, da je moral general Muethen bežati pred Buri ter skriti v trdnjavo bolfortsko. Sploh sodijo v obče, da so si Buri dosedaj priborili toliko in tako dobrih pozicij v Natalu in tudi drugod, da bode Angležem skoro nemogoče, prepoditi jih iz njih. Na Angležkem mobilizirajo znovič, do 11. decembra se mora sniti zopet 8 batalijonov deželne brambe, lovcev na konjih, več konjištva ter nekaj baterij topničarstva, da jih odpeljejo v južno Afriko. No, naleteli so vendarle na narod, ki sočustvuje z njimi v tej vojski. To so namreč Turki. Pred nekaj dnevi je prišla še precej številna deputacija odličnih muzelmanov k angležkem

poslaniku v Carigradu, ter mu izrekla v imenu drugih carigradskih Turkov — sočustvovanje, kar naj poslanik pripravi tudi angleški vladi. Bolje je nekaj kot nič!

Nemško-angleška zveza. — Cesar Viljem je s svojo soprogo in z dvema sinovoma potoval k svoji stari materi kraljici Viktorji na Angležko. Narod nemški ni bil za to potovanje, ker ga stane vsak korak svojega bahavega vladarja, toda Viljem ki se sploh kaže slabega očeta svojega naroda v dejanju, marveč samo v frazastih besedah, je vkljub temu potoval, mej tem v Kiel-u še izustil eden svojih dolgih „historičnih“ govorov, v katerem je naglašal, da bi „prelomil dano častno besedo“, ako ne bi šel. Pri tem je hvalil svojo mornarico in jo smatral za „varuhinjo nemških interesov na tujem“. Zakaj je potoval nemški cesar na Angležko, ni uganiti težko, saj se ima osebno zahvaliti svoji „stari mami“ na darilu otokov Samoe, za katero je tolikanj moledoval. Sesi je stara mamica nasproti temu zagotovila sv. čano obljubo svojega nečaka, da jej v Transvaalu ne dela nikakih sitnosti, marveč naj se ne javno in ne tajno ne veže s kako drugo državo (Rusijo!) v preprečenje angleških interesov v južni Afriki itd. Da je nemški cesar že oddal kraljici vseh Angležev svojo besedo, o tem pričajo že razni odmevi v nemškem časopisju, kateri se glase nekako tako-le: „čemu bi Nemci gojili sovraštvo do Anglije? Ali se hočejo tudi oni pridružiti zavistnikom angleškega bogastva, angleške svetovne veljave? Pač se nahaja v Nemčiji struja starega Bismarcka, ki je napovedal iz ozirov ruske politike sovraštvo Angliji in ta struja nas hoče potegniti tudi danes v to sovraštvo. A kaj bi imeli od tega? Kaj imamo v svojih kolonijah od Anglije to dobro vemo, kaj bi imeli od Rusije in Francije, aki bi šli z njima proti njihovi sovražnici Angliji? Prav nič! Pri tem ne smemo pozabiti, da ideja maščevanja v Franciji še ni ugasnila, in da bi nas sovraštvo proti Angliji, s katero nas mimogrede rečeno vežejo tudi verski in skupni narodni interesi, protiralo z Rusijo v tako prijateljstvo, da bi se v njem zadušili. Nam moia biti v prvo pred očmi, germanska čast, germanski blagor in germanska moč, temu moramo podrejati vse drugo. Iz teh besedij je jasno kdo dela v Nemčiji veliko politiko: nikdo drugi nego ultranemško srce, pretestantovsko prepričanje in krvno sorodstvo — nemškega cesarja. Prirojena mržnja proti vsemu, kar ni germanskega, ne bode nikdar dopuščala temu politiku, da sklepa Nemčija z Slovani in Romani kako drugo vez nego tako ki bi bila na njihovo škodo in v germansko korist. Pred temi germanskimi čutili nemškega cesarja naj se v prvi vrsti pazi matuška Rusija ako jej bode kedaj sklepati račune s poželivostjo, ruskih pokrajin lačnih Germanov pa naj si bodo že Prusi, Angleži, Norveži, Švedi ali kdor hoče. Nemci skrivajo svoje namene le tako dolgo, da se čutijo na varnem.

Anglija. — Dne 9. t. m. je bil v Londonu običajni banket Lord-majorja, na katerem banketu se vsikdar zberejo prvi državniki in veljavniki Angležke. Na teh banketih se tudi obdelava ob kipečem šampanjcu visoka politika in marsikatera pade po izreku „in vino veritas“ tu iz ust odličnih politikov. kakoršne bi niti v državni zbornici angležki ne dobili na ušesa. Tako je na letošnjem lord-majorjevem banketu dal odduška svojemu političnemu mišljenju angležki prvi minister lord Salisbury v stvareh južne Afrike. Med drugim je dejal: predno vam, o gospodje, govorim o južni Afriki, ki vam je zdaj gotovo vsim najbolj na srcu, vam moram po svoji dolžnosti razodeti, da je to edina točka v naši politiki nasproti drugim narodom, radi katere bi mogli postati kaki dvomi ali bojazni glede bodočnosti. Naše razmere s kontinentalnimi državami so gotovo najboljše, kar je popolnoma naravno, kajti vse velevlasti morajo z nami le soglašati, ako posvečamo svoje moči tako visokemu poslanstvu napredka in kulture, kakor smo to često pokazali v svoji kolonijalni politiki. Vender pa

bi imeli baš v tem pogledu dovolj uzroka za bojazen, ako zasledujemo glasove po kontinentalnem časopisju glede našega poklica v Transvaalu. Salisbury je omenjal tona, v katerem se govori po časnikih glede angleškega nastopanja proti Burom, pa je ob enem izrekel prepričanje, da taka pisava ne more uplivati na vlade vnanjih držav. Kakor posebno dobro znamenje smatra prijateljsko zblížanje z Severno Ameriko, pa tudi za ponižano Španijo čuti mnogo simpatij, ker bode za Španijo iz zadnje vojne prirastel skriti blagoslov in da se bode v tej že dokaj razpadli državi z nova oživel duh kulture in napredka na zdravi moralni podlagi. Nadalje je omenjal odstopa samo-aških otokov Nemčiji, kateri korak je storila Anglija iz zgolj simpatije za veliko nemško delo, razvito z velikim kapitalom v tek otokih. Z Nemčijo, je dejal minister, je Anglija v tako dobrem soglasju, da si boljšega ni želeli. Potem je pripovedoval Salisbury o velikanskem heroizmu angleške vojske v Afriki in njenih sijajnih činih na bojišču, katerega pa so nekoliko otemneli številni porazi. V nadaljnjem je lord Salisbury odločno zavračal dolžitev, kakor da je v južni Afriki močnejša država napadla slabejo in kakor da je vsa vojna le delo nekaterih po zlatu hrepenečih lordov. Ako se vzame, da je buknila vojna prej, predno je mogla Anglija zbrati svoje vojne sile v Transvaalu, tedaj se mora reči, da je bila Anglija slabeja država in Buri da so močnejši. Uzrok vojne pa sega že v leta 1881 in 1884, ko je Anglija s pogodbo dovolila sovražnemu gibanju prisvojati si v onih krajih neomejenih pravic in gromaditi proti Angliji vojno gradivo. Anglija ne bode imela, ako zmaga v Transvaalu, nobenega dobička, pač pa bode omogočila tamošnjemu evropskemu naseljenju do enakih pravic ob pravični vladi. Govoreč o možnem vmešavanju drugih vlad v transvaalske razmere je dejal Salisbury, da pač ne bo prišlo nobeni državi na um, umešavati se v stvari Anglije v Afriki, kar po mednarodnem pravu tudi nobena ne sme. K zaključku je dal Salisbury zagotovilo, da bode Anglija skončala vojno v Afriki z namenom, da se uredijo gmotne razmere ondi in da se za vselej naseli v južni Afriki mir in redno življenje.

Obrtnija.

Važen nasvet.

Nemški nacijonalci so v političnem oziru skrajno netolerantni, vladoželjni ljudje, s katerimi sploh ni možno paktirati, toda v gospodarskem oziru so vse drugačni in zastopajo mnogokrat nazore, katerim tudi njihov največji nasprotnik ne more odreči priznanja.

To se je pokazalo te dni v poslanski zbornici. Znani nemškonacijonalni poslanec dr. Steinwender je tam stavil predlog, kateremu se mora priznati največja važnost in glede katerega je želeli, da bi se srečno izvršil, ker bi se ž njim obstoječim razmeram v mnogih ozirih prišlo o okem.

Steinwender je predlagal, naj se sklene zakon, s katerim bi se omogočilo podržavljenje ali poddeželjenje obstoječih in bodočih rudokopov in premogokopov.

Kakor znano, ima država že sedaj več rudokopov v svoji lasti in jih izkorišča sama prav tako, kakor kak navadni podjetnik. V principu torej ne more biti ugovora proti Steinwenderjemu nasvetu. Pomisleki, da bi se na ta način storil nekak korak k kolektivizmu, k dr-

žavnemu socializmu, ni resen. Taki pomisleki so zastareli, posebno, če se uvažuje, da je država že sedaj večkrat nastopila kot podjetnik. V Idriji dobiva država živo srebro, v Vielički koplje sol, na Ogerskem koplje zlato. Pa ne samo, da ima država mnogo rudnikov v lasti in da jih izkorišča, tudi drugače nastopa kot podjetnik. Kaj država ni podjetnik, ko monopolizuje tobak? Ali ni podjetnik, ko zida železnice in vodi obrat? Zatorej ne gre, da bi se s principalnega stališča ugovarjalo Steinwenderjevemu nasvetu.

S stališča delavstva že celo ni ugovora, da bi država ali da bi dežele prevzele rudnike in premogokope. Delavci, ki delajo za državo, so sicer povprek ravno tako slabo plačani, kakor zasebni rudarji, ali vendar so v mnogih ozirih na boljem. Država jim zagotavlja vsaj neki stalni zaslužek in jih vsaj deloma preskrbi za slučaj onemoglosti, česar še nobenemu zasebniku ni prišlo na misel. Sploh izkoriščajo zasebniki svoje delavce veliko bolj, kakor jih izkorišča država. Kdor primerja razmere, ki vladajo v Idriji, z razmerami, ki vladajo na primer v Moravski Ostravici tisti se hitro prepriča, da so vendar razmere v eraričnem rudniku vse boljše, kakor pa kjerkoli drugod.

Vzlic temu pa je brez dvoma, da naleti Steinwenderjev predlog na največji odpor, očitni in tajni. Ta odpor bo izhajal z dveh strani: od strani podjetnikov, in zlasti od strani finančnih spekulantov.

Podjetniki se bodo branili, prepustiti svoje rudnike in premogokope državi, ker vedo, da bi s tem prišli ob lepe svote. To se sicer ob sebi razume, da bi država podjetnikom, katerih rudokope bi prevzela, poplačala popolno vrednost njihovega podjetja, vrednost, ki bi se izračunala po sedanjih dohodkih in pa po realni vrednosti dotičnih podjetij. Toda podjetniki ne bodo s tem zadovoljni, zlasti ker vedo, da bo vrednost njihovih podjetij še znamenito narasla, ako se avstrijska industrija primerno razvije. Renta, ki jo bodo rudokopi in premogokopi dajali v bodočnosti, bo brez dvoma veliko večja, nego je renta, ki jo dajejo v sedanjosti, in zato se bodo podjetniki sploh branili nasvetovane eksproprijacije.

Najhujši odpor bodo seveda delali tisti podjetniki, ki zdaj na umeten način vzdržujejo jako visoke cene svojih produktov.

V tem oziru naj navedemo samo jeden dokaz, ki je pa v resnici klasičen. Praška železarska družba, kateri je duša znani Karol plem. Wittgenstein, je cena železju silno zvišala. Železo je pri nas znatno dražje, kakor v Nemčiji ali na Angleškem, zlasti so razmere železarskih družb take, da bi bilo lahko železo veliko cenejše. Občinstvo se pri železju na najbrezvestnejši način izkorišča. Wittgenstein je to dosegel na dvojen način, Ustvaril je železarski kartal, združenje vseh producentov železa, ki so se zjediniili, da zvišajo cene železa, in izrabil je svojo in svojih zaveznikov kapitalsko moč v to, da je konkurenco zadušil. Slovenci smo to nekoliko sami občutili. Wittgenstein je namreč ubil takoimenovano Alpinsko mon-